

Filosofie - její paradoxy

Filosofie (vlastně každý opravdový filosof) musí při všem svém intenzivním přemýšlení ustavičně pamatovat na „celek“ a na vztahy či souvislost s celkem, ale nikdy se nemůže vztahovat přímo k „celku“, tj. bez prostřednictví toho, že se vztahuje k něčemu omezenému a vymezenému, vydělenému z toho „celku“, tedy k jakýmsi „malým celkům“. A velmi zvláštní je i to, že na jedné straně musí pečlivě rozlišovat, jde-li o „pravé celky“, kdy jejich „celkovost“ musí brát na vědomí a respektovat ji, nebo pouze o „celky nepravé“, jejichž „celkovost“ jim není vlastní, nýbrž jen jakoby „propůjčená“ a také garantovaná jinými celky jakožto „vnějšími“ subjekty takové „nepravé“ celkovosti. A zcela mimořádným paradoxem každého opravdového filosofování je nutnost toho, že si filosofující musí uvědomovat, že takovým nepravým, dokonce velmi nepravým „celkem“ je pro něho sama filosofie a jeho vlastní filosofování. Ta „celkovost“ jeho filosofování je totiž nepředmětnou skutečností, „niternou“ potřebou či spíše nutným, povinným směřováním, závazkem, kterého nelze beztrestně nedbat. A přece je vytváření „systému“ nanejvýš problematické, pokud se stává hlavním cílem: filosofování je především ustavičně nové kritické prověřování toho, co jsme v myšlení udělali, aby se odhalily nejasnosti a rozpory. A čím je taková kritická, ba co nejkritičtější reflexe jiným, než ustavičně novým a vždy pokračováním nabourávání té dosavadní již dosažené „celkovosti“ či integrity filosofování? To souvisí s jiným velkým paradoxem, totiž že každé pořádné („pravé“) filosofování je hluboce „přesvědčeno“ či přesněji: vychází z jistoty, že pravda je jen jedna – a zároveň každý filosof si dříve nebo později uvědomuje, že těch cest v poznání a vyslovení této jediné pravdy je vždy mnoho a že se mezi nimi velmi nesnadno rozlišuje, i když to je naprosto nezbytné (a „dělání kompromisů“ je zásadně nepřípustné, takže každý filosof musí za svou filosofii ručit ve všech bodech a ve všech směrech – nemůže se odvolávat na jiné jinak než pomocně a z nouze, že sám se nedokáže vyslovit lépe než někteří jiní).

(Písek, 120309-1.)